

Kestävyyismurroksen marginaalit Argumenta-hanke

Kestävyyismurroksen marginaalit 1/2023–5/2025

Työryhmän tutkijat:

- Itä-Suomen yliopisto: Anna Mustonen, Simo Häyrynen, Arto O. Salonen, Päivi Armila, Jarno Valkonen, Kirsipauliina Kallio, Jari Lyytimäki
- Tieteenaloja: ympäristö- ja kulttuuripolitiikka, sosiaalipedagogiikka, sosiologia, ympäristökasvatus

Projektikoordinaattorit:

- Emmi Salmivuori ja Tiia-Mari Tervaharju

Ajatushautomot

- Creatura, Timo Kuusiola ja PlanWe, Antto Luhtavaara

Hankkeen sisällöt

- Eri tieteenalojen sekä yhteiskunnan eri tasojen välinen keskustelu kestävyysmurrokseen liittyvistä, julkisessa keskustelussa syrjään jääneistä äänistä
- Kansalaistyöpajat: Lieksa, Kemijärvi, Tampere
- Tutkijatyöpajat ja asiantuntijaseminaarit
- Yleistajuisia julkaisuja

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Kestävyyismurroksen oikeudenmukaisuus ja syrjäisyys

Simo Häyrynen

Ympäristöpolitiikan yo-lehtori
Itä-Suomen yliopiston Historia- ja maantieteiden laitos
Suomen Luontopaneelin jäsen

Kestävyyismurrosta hakemassa

- **Kestävyyismurros:** syvälinen yhteiskunnan rakenteiden ja toimintojen muutos kohti ekologisesti kestäviä elämäntapoja.
- Perusteena luontokadon ja ilmastomuutoksen **eksistentiaalisuus** sekä yhteiskuntien **siiloutuminen** aiempien tarpeiden mukaan.
- Edellytyksenä systeemiajattelun ja **kulttuurin murros**, mikä vaatii herkkyyttä, koska...

Kestävyyismurros jakaa pelimerkit uusiksi

- **Yhteiskunnalliset jaot ovat moninaistuneet sosio-ekonomisesti, kulttuurisesti, alueellisesti.**
 - Kestävyyismurros tuo omat jakonsa siihen päälle.
 - Perinteinen alueellinen työnjako resurssiperiferiaan ja hallintokeskuksiin saa uusia muotoja
- **Oikeudenmukaisuuden kokemus vaihtelee**
 - Murroksen voittajat ja häviäjät
 - Uhkana lukkiutuneet vastarintapesäkkeet
- **Kaksoissyryjäytyminen – alueena ja alueella**
 - Syrjäseutujen uudistajat ja epätavanomaiset eivät kuulu mihinkään.

Paikallistaminen

- **Kokonaiskestävyys**
(<https://www.karhufestivaali.fi/suo/blogit/>)
 - Tarvitaan siilorajat ylittävä tilannekuva johdonmukaisen politiikan pohjaksi
 - Kasvutalousorientaatiosta ekologisen kestävyiden takaamiseen.
- **Kestävyysmurroksen paikallinen ja kulttuurinen skaalaus** (*Localisation of the SDG's*)
 - Oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi tarvitaan alue- ja paikallislähtöisiä ratkaisuja (mm. maakunnalliset luonnon monimuotoisuusstrategiat).
 - Sillä saadaan ongelmien **mosaiikkimaisuus** näkyväksi (esim. luonto, perinteiset elinkeinot, väestökehitys, kansalliset erityispiirteet).
 - Paikallisesti aina uniikit identiteettiasetelmat.

Ideasta toimintaan

Suomella on ollut edelläkävijämaine ympäristökysymyksissä

* Hallitus on sitoutunut ilmastolakiin, luontokadon estämiseen ja kokonaiskestävyyteen (esim. ”suomalainen luontoposiitivisuus vientivaltiksi”).

Kaivataan myönteisiä signaaleja

* Agenda 2030-raportin mukaan Suomi suoriutuu hyvin muiden kestävyiden ulottuvuuksien muttei ekologisen kestävyiden kohdalla.

Jalostusasteen nosto jalostaa myös muuta ajattelua

* Kaksoissyntyneet osallistetaan luontopääoman laajentamiseen.

Esimerkki potentiaalisesta aluemallista: biosfäärialueet

- **YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon kestävän kehityksen mallialueet:**
 - Niillä tutkitaan ja kehitetään toimivia paikalliskäytäntöjä, joiden lähtökohtana on ihmisten hyvinvoinnin ja taloudellisen toimeliaisuuden edistäminen luonnon kantokyvyn asettamissa rajoissa.
- **Suomessa vain kaksi biosfäärialuetta:** Pohjois-Karjala (1992) ja Saaristomeri (1994).
 - Ylisuojelun pelko, luonnonvarasysteemin vahvuus, ei maailmanperintökohteen tunnettuutta?
- **Laajennetaan kansallista biosfäärialueiden verkostoa.**
 - Kaikkien osallisuus vahvistaisi **paikallista motivaatiota**
 - **Paikallinen tieto** toimisi tutkimustiedon verrokkina ja sparraajana.
 - Hyödynnetään **ylpeyttä paikallisluonnosta** esim. koulutuksessa ja ennallistamisessa.

KIITOS!

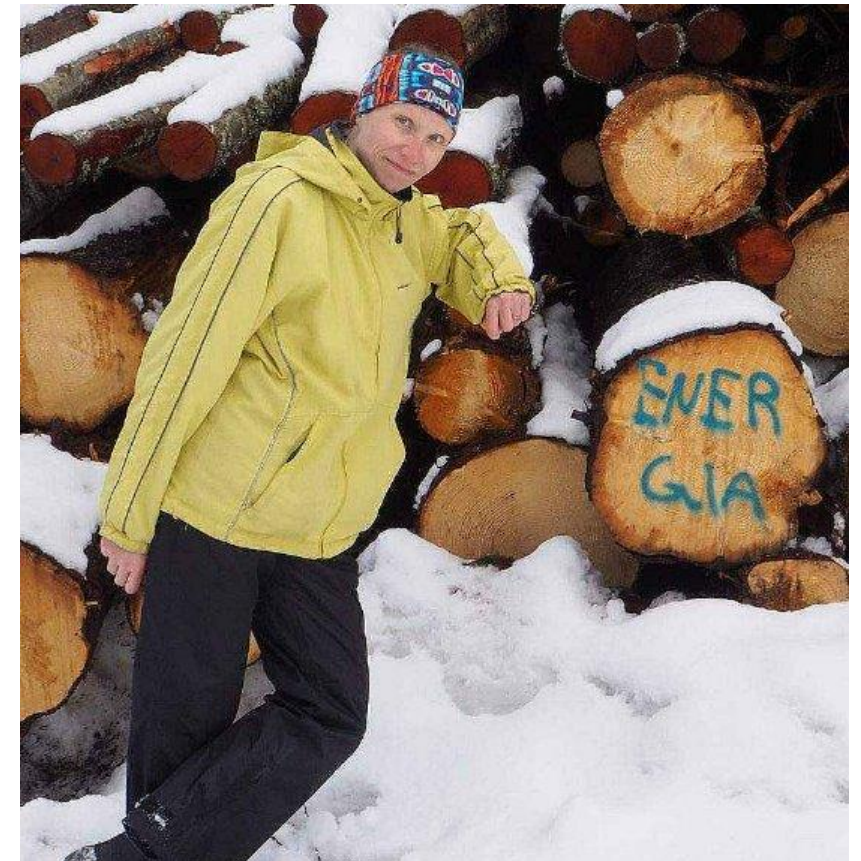
YMPÄRISTÖKANSALAISTEN PAIKKA KESTÄVYYSMURROKSESSA

- Kestävyyismurroksen toteuttaminen ei onnistu ilman sitoutunutta kansalaisyhteiskuntaa: kansalaiset on tunnistettava **merkittäväksi voimavaraksi** kestävämmän maailman rakentamisessa
- Siirtymien käytännöllinen edistäminen edellyttää paikallista toimintaa: Suomi tarvitsee **eri puolilla maata asuvia suomalaisia** kestävyystavoitteidensa saavuttamiseen, kaikista ikäryhmistä
- Ympäristöoikeudenmukaisuuden nimissä kaikilla Suomessa asuvilla ihmisillä tulee olla **mahdollisuuksia toimia ympäristökansalaisina resurssiensa puitteissa** eli osallistua yhteisölliseen vastuunkantoon itselleen mielekkäillä ja saavutettavilla tavoilla
- Julkinen valta, yritykset ja kansalaisjärjestöt luovat kehykset ympäristökansalaisten toiminnalle, joten **tiedollista ja toiminnallista tukea** on tarjottava aktiivisesti kaikilla hallinnonaloilla ja -tasoilla

MITÄ YMPÄRISTÖKANSALAISUUS ON?

- Ympäristökansalainen = ihminen, joka pyrkii **vaikuttamaan myönteisesti ympäristön tilaan**
- Elinikäistä oppimista: **otetaan selvää** ympäristöasioista, **muodostetaan näkemyksiä** vaikuttavasta toiminnasta, **harjoitellaan vaikuttamista** ympäristön tilaan, **seurataan muutoksia**, opitaan **toimimaan paremmin** – paikallisesti, kansallisesti, osana kansainvälisiä verkostoja
- **Kuka?** perheenjäsen, työntekijä, yrittäjä, opiskelija, maanomistaja, asukas, mökkiläinen, autoilija, pyöräilijä, harrastaja, kuluttaja, palvelujen käyttäjä, äänestäjä, luottamushenkilö, järjestötoimija...
- **Missä?** liikenteessä, kulttuuritapahtumissa, lähikaupassa, kotona, työpaikan kahvihuoneessa, koulun pihalla, mummolassa, puistossa, kauppakeskuksessa, nettiostoksilla, taloyhtiössä, seurakunnassa, harrasteseurassa, sosiaalisessa mediassa, mielipidepalstalla, kunnanvaltuustossa, kuulemistilaisuudessa...

→ Ympäristökansalaisen paikka on kaikkialla

VAIKUTTAVAN YMPÄRISTÖKANSALAIKUUDEN EDISTÄMINEN SUOMESSA

Luontopaneelin yhteenveto ja suositukset luontopolitiikan suunnittelun ja päätöksenteon tueksi

Kirsi Pauliina Kallio, Juha Aalto, Christoffer Boström, Kari Hyytiäinen, Simo Häyrynen, Jaana Jarva, Matti J. Koivula, Anna-Kaisa Kosenius, Janne S. Kotiaho, Ilona Laine, Aleksi Lehikoinen, Heikki Mykrä, Tiina Onkila, Tiina Paloniitty, Minna Pappila, Outi Silfverberg, Ilari E. Sääksjärvi, Lili-Ann Wolff ja Virpi Väkkärä

SELVITYS TUTKIMUSPERUSTAISESTA YMPÄRISTÖKANSALAIKUUDESTA

Virpi Väkkärä, Kirsi Pauliina Kallio, Simo Häyrynen, Matti Koivula, Tiina Onkila, Ilona Laine ja Outi Silfverberg

**Suomen Luontopaneelin
selvitys ympäristökansalaisuudesta**
<https://luontopaneeli.fi/ajankohtaista/category/julkaisut/>

SUOMEN LUONTOPANEELIN JULKAISUJA 3A / 2024
RAPORTIN YHTEENVETO

SUOMEN LUONTOPANEELIN JULKAISUJA 3B/2024
RAPORTTI

SUOMEN LUONTOPANEELIN SUOSITUKSET VAIKUTTAVAN YMPÄRISTÖKANSALAISUUDEN EDISTÄMISEKSI SUOMESSA (10)

1. **Epämuodolliset ja muodolliset ympäristökansalaisuuden muodot ymmärretään toisiaan täydentäviksi.** On tuettava sekä perinteisiä kansalaisosallistumisen muotoja että kansalaisten itsensä löytämiä tapoja edistää ympäristön ja luonnon tilaa ja ottaa kantaa ympäristökysymyksiin. Yhteiskunnallisesti tulee tukea myös kestävän kuluttajuuden yhteisvastuullista edistämistä.
2. **Suunnataan tukea erityisesti yhteisölliseen toimintaan esimerkiksi järjestöjen ja paikallisten toimijoiden kautta.** Järjestöjen ja yhdistysten rooli toiminnan kokoajina ja ylläpitäjinä on merkittävä. Paikallista yhteistoimintaa voidaan edistää luontevasti esimerkiksi Kuntaliiton, Luontokuntien verkoston sekä maakunnallisten ohjelmien kautta, sekä yhteistyössä koulujen ja oppilaitosten, paikallisen yritystoiminnan ja esimerkiksi maa- ja metsätalouden toimijoiden kanssa.
3. **Vahvistetaan lasten ja nuorten, maahanmuuttajien ja vammaisryhmien toimintamahdollisuuksia.** Ympäristökansalaisuus kuuluu kaikille. Vajaavaltaisten kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan uusien jäsenten osallistumismahdollisuuksien tukemiseen tulee siksi panostaa.

SUOMEN LUONTOPANEELIN SUOSITUKSET VAIKUTTAVAN YMPÄRISTÖKANSALAISUUDEN EDISTÄMISEKSI SUOMESSA (10)

4. **Sisällytetään ympäristökansalaisuuden edistäminen opettajankoulutukseen ja kaikkien koulutustasojen opetussuunnitelmiin.** Ympäristötavoitteiden edistäminen mainitaan opetussuunnitelmissa ylätasolla, mutta varsinaisissa opetussisällöissä ympäristökansalaisuus näkyy heikosti. Oppimistavoitteiden tulee olla kestävyysmurrosta tavoittelevia ja perustua kokonaiskestävyyteen. Luonnontieteellistä tietoa välittävän koulutuksen rinnalle tarvitaan asenteiden, näkemysten ja toiminnan muutokseen tähtäävää pedagogiikkaa eli ympäristökansalaiskasvatusta, jolla on luonnon- ja ihmistieteitä yhdistävä poikkitieteellinen perusta. Tarvitaan myös oppimistavoitteiden konkretisoimista oppimateriaaleissa ja opettajankoulutuksessa. Luonnon monimuotoisuuden teema kaipaa erityistä vahvistamista, sillä se on tällä hetkellä ohut suhteessa kestävään kehitykseen ja ilmastonmuutokseen.
5. **Sisällytetään ympäristökansalaisuuden edistäminen opetus- ja kulttuuriministeriön Peruskoulun tulevaisuustyöhön -hankkeeseen.** Hankkeessa arvioidaan peruskoulun kehittämistarpeita erityisesti koulutuksen tarjoamien valmiuksien osalta. Se luo myös pohjaa peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden uudistamiselle. Tulevaisuustyön tulee perustua kokonaisuudessaan planetaarisia rajoja kunnioittavalle elämälle ja ihmisten vastuulliselle toiminnalle ympäristökansalaisina.

SUOMEN LUONTOPANEELIN SUOSITUKSET VAIKUTTAVAN YMPÄRISTÖKANSALAISUUDEN EDISTÄMISEKSI SUOMESSA (10)

6. Lisätään kestävyysviestintää ja vahvistetaan kaikkien ikäryhmien luonnon monimuotoisuutta koskevaa tietotaitoa vaikuttavien ympäristötekojen tekemiseen. Lisätään ihmisten ymmärrystä luonnon monimuotoisuudesta ja sen merkityksestä elämälle, luonnon köyhtymisen juurisyistä ja luonnon muutosten kulttuuris-ekologisista kytköksistä. Tuetaan esimerkiksi Luonto- ja ympäristökoulujen verkoston (LYKE) ja ympäristökasvatuksen materiaalipankki Mappan toimintaa, jotka voivat edistää näitä tavoitteita kansallisesti paikallisten toimijoiden kautta. Paikkaperustaista oppimista tulee tukea vaikuttavana yhteisöllisen ympäristökansalaisuuden muotona.
7. Varmistetaan, että kaikki lapset pääsevät luontoon arjessaan. Ohjataan ja kannustetaan ulkonaoppimiseen kouluissa ja päiväkodeissa. Säästetään ja lisätään luontoa päiväkotien ja koulujen pihoilla. Tuetaan luonto- ja ympäristökoulujen toimintaa taloudellisesti. Turvataan ja lisätään lähiviheralueita kaavoituksen ja rakentamisen yhteydessä, mikä edesauttaa myös muiden väestöryhmien pääsyä lähiluontoon.

LUONTOPANEELIN SUOSITUKSET VAIKUTTAVAN YMPÄRISTÖKANSALAISUUDEN EDISTÄMISEKSI SUOMESSA (10)

8. **Vauhditetaan ympäristökansalaisuuden poikkitieteistä tutkimusta ja sen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.** Tutkimuksen tulee yhdistää luonnontieteellistä ymmärrystä ympäristön tilasta ihmistieteelliseen ympäristökysymyksiä ja ympäristökansalaisuutta käsittelevään tutkimukseen. Vauhdittaminen voitaisiin toteuttaa esimerkiksi Suomen Akatemian yhteydessä toimivan Strategisen tutkimuksen neuvoston temaattisen tutkimusohjelman kautta. Yhteiskunnallista vaikuttavuutta voidaan parantaa tukemalla ympäristötutkimusta yleistajuistavia toimijoita.
9. **Vahvistetaan kansalaistieteeseen perustuvaa luonnon monimuotoisuuden seurantaa.** Ympäristökansalaisten roolia luontotiedon yhteistuottajina on syytä vahvistaa kaikkien väestöryhmien osalta. Tämä edistää sekä tiedon tuotantoa että luonnon monimuotoisuudesta oppimista. Tietoteknisten sovellusten avulla toteutettu kansalaistiede soveltuu erinomaisesti paikkaperustaiseen ympäristökansalaiskasvatukseen, johon liittyy kiinteästi media- ja teknologiakasvatus.
10. **Asetetaan riippumaton tutkijaryhmä laatimaan tieteellisesti perusteltu näkemys suomalaisen luonnon hyvästä tilasta ja pitkän aikavälin suunnitelma sen saavuttamiseksi (esim. vuosi 2070).** Suunnitelma voitaisiin hyväksyä tutkijaryhmän, kaikkien eduskuntaryhmien ja eri kansalaisryhmistä koostuvan kansalaisraadin yhteistyönä. Pitkän aikavälin suunnitelman tavoitteiden tulisi olla toiminnallisia, määrällisiä ja aikaan sidottuja, jotta suunnitelman ekologiset, sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuriset vaikutukset ovat ennakoitavia ja seurattavia. Seurantaa toteuttamaan ja tarvittaessa muutoksia ehdottamaan voitaisiin perustaa luontopolitiikan arviointineuvosto.

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Marginalisaatio ja vihreän siirtymän uhat

Anna Mustonen 25.5.2025
Hankejohtaja, Itä-Suomen yliopisto

Suomen
Kulttuurirahasto

Marginalisaatio

- Alueellinen marginalisaatio: erilaisten alueiden asemoituminen kestävyysmurroksessa
- Sosiaalinen marginalisaatio: erilaisten ryhmien osallisuus
- Sosioekonominen eriarvoisuus
- Pelko jalkoihin jäämisestä, polarisaatio vs. aktiivinen kansalaisuus ja kuulluksi tuleminen
- Ekologisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyysden saavutettavuus

Marginalisaatio

- Kestävyysmurros urbaani projekti? – kaupungistamisen vaikutukset
 - Katkokset alueiden ja väestönosien välillä
 - Syrjäytyminen, yksinäisyys, empatian puute, käytöstavat, poteroituminen
- Maaseutu ja syrjäseudut – kuuluvuuden tunne
 - Kokemus luonnonvarahankkeiden hyötyjen ja haittojen sekä vastuiden epätasa-arvoisuudesta (resurssiperiferia) lisäävät erityisesti maaseudulla vastustusta ja uhkakuvien syntymistä – voi hidastaa kestävyysmurroksen toteutumista
 - Muuttotappio ja syrjäytymisen riski väestön, palvelujen, työn ja koulutuksen keskittyessä kaupunkeihin

Lieksan työpaja:

Maan- ja luonnonkäytön muutokset ja Lieksassa elämisen tulevaisuus

Lieksa

- Lieksan "perifeerisyys" ja sen hyvät ja huonot puolet
- Luonnon ja luonnonvarojen omistus, päätäntävalta ja hyöty ei omissa käsissä, epäluottamus päättäjiä kohtaan
- Yhteisöllisyyden tukeminen kriittistä Lieksan tulevaisuuden kannalta murroksissa
- Paikalliskulttuuri ja paikallisen työn mahdollisuudet, osallisuus ja merkityksellinen tekeminen taustasta riippumatta
- Kulutuksen pienentäminen ei välttämättä ole ongelma siellä, missä maata ja luontoa vielä osataan käyttää

Kemijärven työpaja

Luontoelinkeinojen ja luonnon käytön tulevaisuus Kemijärvellä

Kemijärvi

- Kemijärveläisille jäävä hyöty energiahankkeista – tarvitaan energiapoliittinen arvokeskustelu
- Vesivoiman lisärakentaminen, hakkuut, tuulivoimarakentaminen uhka muulle luonnon käytölle
- Epäluottamus paikalliseen päätöksentekoon
- Kehittämistoimet ohjataan teollisuuteen
- Kriisit ja huoltovarmuus alueella
- Ennallistamistoimet voivat luoda uusia mahdollisuuksia esim. matkailulle
- Tarvitaan yhteinen tahtotila

Tampereen työpaja:

Hyvän elämän edellytykset moninaisten asukkaiden Tampereella nyt ja tulevaisuudessa

Tampere

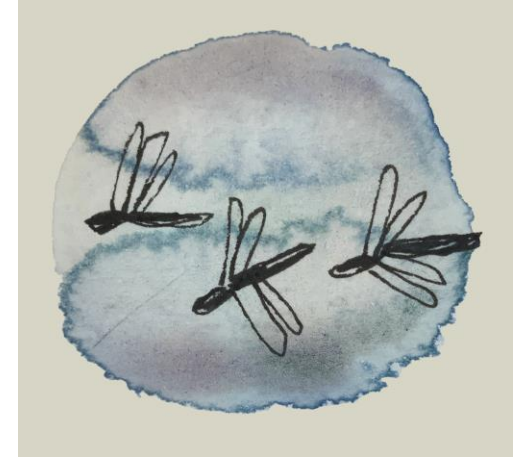
- Aktiivinen kansalaisuus – vaikkei taloudellisesti tuottavaa
- Tukea taidoiltaan ja kyvyiltään erilaisille ihmisille osallistua
- Erilaisten ihmisten kohtaamisten mahdollistaminen ja eriarvoistumiskehityksen pysäyttäminen
- Asuinalueet eivät eriydy ja puututaan pahoinvoinnin ja rikollisuuden juurisyihin
- Ekologinen kaupunkisuunnittelu: jokaiselle yhtäläiset mahdollisuudet tehdä kestäviä valintoja ja pääsy lähiluontoon
- Auttamisen ja jakamisen kulttuuri, toisten kunnioittaminen, järjestö- ja vapaaehtoistyön arvostaminen

Alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukainen kestävyysmurros

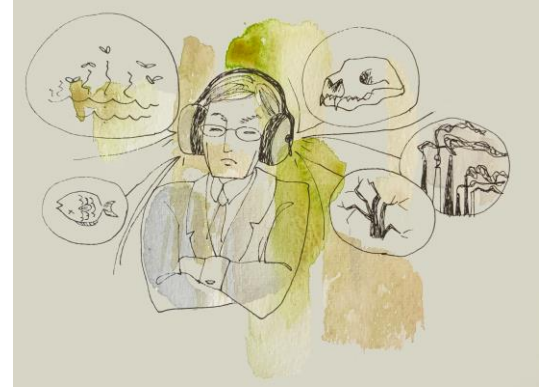
Keskeisiä kysymyksiä

- Kuinka marginaalisuus tulisi määritellä?
- Miten vihreä siirtymä tuottaa marginaalisuuksia?
- Ketkä tunnustetaan ja tunnustetaan osallisiksi eri tasoilla?
- Miksi jotkut jäävät keskustelusta ulkopuolisiksi/näkymättömäksi/äänettömiksi?
- Miten osallisuutta voidaan tukea?
- Kuinka ja kenen toimesta osallisuus ja sen ehdot ja tavoitteet asetetaan?
- Mitä on hyvä ja kestävä elämä ja mitä se edellyttää ja millaisia haasteita sen toteutumiseen liittyy?

Vihreän siirtymän riskejä

- Eri puolilla Suomea elävien ihmisten arkitodellisuus, paikalliset erityispiirteet ja tarpeet
- Jatkuva talouskasvu ja korkea kulutustaso
- Yhteiskunnallinen eriarvoistuminen ja epävakaus
- Työn kapea määrittely: tuottaa marginaalisuuksia ja jättää huomioimatta paikallisia kyvykkyyksiä, aktiivisuutta sekä ylläpitävän hoivan eri muotoja
- Jos ympäristökriisiin ei vastata riittävän nopeasti, vakavimmin kärsivät ne, joilla ei ole edellytyksiä selviytyä muutoksissa

Teesejä

- Ylikulutuksen ja energiankulutuksen vähentäminen hallitusti, jotta resurssit voidaan jakaa oikeudenmukaisesti
- Kestävät valinnat ja elämäntavat mahdolliseksi ja helpoksi
- Paikalliset reunaehdot, paikallinen tieto sekä eri ihmisryhmiin, yhteisöihin ja ekosysteemeihin kohdistuvat hyödyt ja haitat
- Tuki niille, joita muutokset kipeimmin koskettavat
- Vastakkainasettelun, siiloutuneen keskustelun ja päätöksenteon aktiivinen purkaminen, luotettava tieto, dialogi, kunnioitus
- Kuulemis- ja osallisuusmenettelyiden vahvistaminen ja kehittäminen, koettu ympäristösurun sekä luonnon merkitysten ja arvojen tunnistaminen

Kestävyysmurrostutkimus ja siilot

- Siiloutuminen hämärtää ongelmien välisiä yhteyksiä ja luo tehottomuutta hallintoon ja resurssien käyttöön
- Kestävyystutkimus ja yhteiskuntatieteellinen ympäristötutkimus vahvasti tieteidenvälistä/sä – näkee yhteyksiä ja katkoksia
- Kestävyysmurros luo edellytyksiä marginaalisuuksien purkamiseen sekä yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseen – vaatii siilojen purkamista

Intersektionaalisuus X monikriisi

- Intersektionaalisuuden ymmärtäminen: yksilöön samanaikaisesti vaikuttavat useat sosiaalisen epätasa-arvon ja haavoittuvuuden tekijät
- Monikriisin vaikutusten jakautuminen alueiden välillä ja niiden sisällä epätasaisesti: suhteellisesti eniten kärsivät ne, joiden mahdollisuudet ennakoida, varautua tai sopeutua ovat heikoimmat

Vaikuttavia tekijöitä?

- Globaali kehitys ja kansainväliset sopimukset
- EU-politiikka
- Valtakunnan politiikka
- Turvallisuus – pehmeä turvallisuus
- Talousjärjestelmä
- Polkuriippuvuudet
- Valtakysymykset
- Paikallislähtöinen omaehtoinen toiminta

Suunnanmuutoksia ja toimenpiteitä?

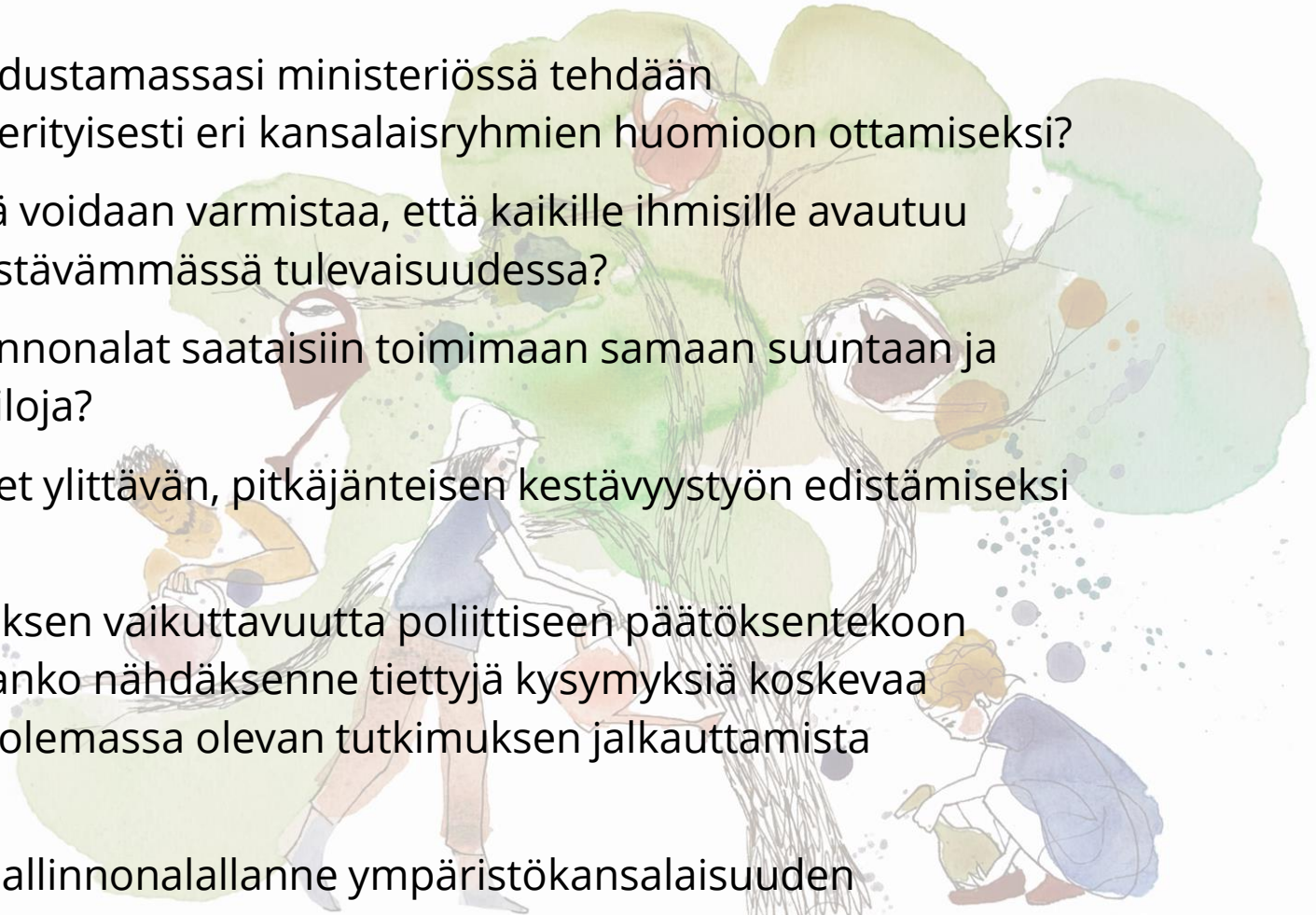
- Työ: paikallistaloudet, kuntouttava työtoiminta, omavaraisuus, kohtuutalous, palkkatyön ulkopuolella tapahtuva työ, hoiva/huolenpitäminen...
- Luonnonkäyttö: luontoelinkeinot, luonnontuoteala, puutuoteala, luontoon liittyvä hyvinvointitoiminta, luontomatkailu, maatalous, kalastus...
- Hyvä elämä: yhteisöllisyyttä, osallisuutta, tilaa, luonnonläheisyyttä, hitautta, hiljaisuutta, pimeyttä, vapautta...
- Radikaalia?

Keskustelu

Ekologisesti ja sosiaalisesti reilu kestävyysmurros

- ❑ Millaisia visioita ja tulevaisuustyötä edustamassasi ministeriössä tehdään oikeudenmukaisen siirtymän osalta, erityisesti eri kansalaisryhmien huomioon ottamiseksi?
- ❑ Miten politiikka- ja lainsäädäntötyöllä voidaan varmistaa, että kaikille ihmisille avautuu mahdollisuuksia löytää paikkansa kestävämmässä tulevaisuudessa?
- ❑ Mitä toimia tulisi tehdä, jotta eri hallinnonalat saataisiin toimimaan samaan suuntaan ja purkamaan hallinnonalojen välisiä siiloja?
- ❑ Mitä keinoja tunnistatte hallituskaudet ylittävän, pitkäjänteisen kestävyystyön edistämiseksi ja kuinka niitä voisi vahvistaa?
- ❑ Kuinka kestävyyttä koskevan tutkimuksen vaikuttavuutta poliittiseen päätöksentekoon voitaisiin edelleen vahvistaa? Tarvitaanko nähdäksenne tiettyjä kysymyksiä koskevaa tutkimusta lisää, vai mieluumminkin olemassa olevan tutkimuksen jalkauttamista päätöksentekijöille?
- ❑ Mitkä ovat keskeisiä keinoja omalla hallinnonalallanne ympäristökansalaisuuden tukemiseksi, ja erityisesti kansalaisyhteiskunnan hiljaisempien rivien aktivoimiseksi?

Kiitos!

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

